

СУДИННІ РОСЛИНИ ОКОЛИЦЬ МІСТА ВОЛОДИМИР-ВОЛИНСЬКИЙ (ВОЛОДИМИР-ВОЛИНСЬКИЙ РАЙОН, ВОЛИНСЬКА ОБЛАСТЬ)

Л.О. Коцун¹, І.І. Кузьмішина¹, О.Т. Кузярін², Б.Б.Коцун, М.В.Хілько³

¹ Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, кафедра ботаніки,
e-mail: irikuz61@mail.ru,

² Державний природознавчий музей НАН України,

³ Мала академія наук Волинської області.

У результаті польових обстежень північних околиць м. Володимир-Волинський, розташованого на межі двох природних зон, виявлено 205 видів судинних рослин із представниками степової рослинності.

Ключові слова: судинні рослини, флора

Kotsun L.O., Kuzmishyna I.I., Kuzyarin O.T., Kotsun B.B., Khilko M.V. Vascular plants surroundings city Volodymyr-Volynsky (Volodymyr -Volynsky district, Volyn region). As a result of field investigations northern outskirts of city Volodymyr-Volynsky, which situated on the border of two natural areas, 205 species of vascular plants with representatives of the steppe vegetation are discovered.

Key words: vascular plants, flora.

Вступ

Поблизу м. Володимир-Волинський знаходиться полігон військової частини, що дислокувалася протягом кількох десятиріч в древньому місті Волинської області. За радянських часів цей військовий об'єкт був закритою територією, яка надійно охоронялась і була вилучена із господарського використання. Тому її рослинний покрив практично не зазнавав антропогенного впливу, пов'язаного передусім із сільськогосподарським використанням території, впродовж доволі тривалого періоду часу (від післявоєнних років і дотепер). Нині полігон теж мало використовується за своїм безпосереднім призначенням. Це сприяло збереженню природної флори на полігоні, на відміну від прилеглих територій, що інтенсивно використовувались у сільському господарстві, для потреб містобудування, зазнавали рекреаційного навантаження з боку мешканців районного центру. Поступове заростання території полігону самосівом деревних рослин, різноманітність ґрунтів та розчленованість рельєфу сприяли розмаїттю рослинних угруповань на стику двох зон – лісової та лісостепової. Тому цей об'єкт становить значний інтерес з ботанічної точки зору.

Матеріали і методи

В основу наукового дослідження покладені матеріали польових обстежень, проведених протягом літніх періодів 2011-2012 рр. на території військового полігону міста Володимира-Волинського. Було здійснено 2 виїзних маршрути. Дослідження проводилися за загальноприйнятими флористичними та геоботанічними методиками. Назви таксонів наведено за визначником вищих рослин України [3].

Результати та обговорення

Військовий полігон площею понад 4 км² знаходиться на північному сході від м. Володимир-Волинський вздовж автодороги «Володимир-Волинськ – Верба – Ковель» поблизу зупинки дизеля «8-й кілометр» (рис.).

Згідно з геоботанічним районуванням територія полігону належить до Сокальсько-Торчинського району дубово-соснових, дубових та дубово-грабових лісів Луцько-Ровенського геоботанічного округу дубово-грабових та дубових лісів [1]. За флористичним районуванням [2] вона відповідає Волинському флористичному району Люблінсько-Волино-Малополіського округу Центральноєвропейської провінції. Клімат помірно-континентальний, зима відносно м'яка з частими відлигами, літо помірно тепле та вологе, весна і осінь затяжні.

Рис. Картошхема розміщення військового полігону в околицях м. Володимир-Волинський

За результатами польових досліджень виявлено 205 видів судинних рослин, систематичний список яких представлений у таблиці. Вони належать до 3 відділів, 45 родин і 159 родів. Абсолютна більшість із них є видами відділу Magnoliophyta – 202 види, або 98,54%. Інші відділи представлені 1 – 2 видами.

Таблиця. Таксономічний спектр судинних рослин військового полігону в околицях м. Володимир-Волинський

Відділи, класи, родини	Види
1	2
Equisetophyta	
1. <i>Equisetaceae</i> Rich. ex DC.	1. <i>Equisetum arvense</i> L.
Pinophyta	
2. <i>Pinaceae</i> Lindl.	2. <i>Pinus banksiana</i> Lamb.
"	3. <i>P. sylvestris</i> L.
Magnoliophyta, Magnoliopsida	
3. <i>Aceraceae</i> Juss.	4. <i>Acer platanoides</i> L.
"	5. <i>A. negundo</i> L.
4. <i>Alliaceae</i> J. Agardh	6. <i>Allium oleraceum</i> L.
5. <i>Anacardiaceae</i> Lindl.	7. <i>Rhus typhina</i> L.
6. <i>Apiaceae</i> Lindl.	8. <i>Aegopodium podagraria</i> L.
"	9. <i>Anthriscus sylvestris</i> (L.) Hoffm.
"	10. <i>Daucus carota</i> L.
"	11. <i>Eryngium planum</i> L.
"	12. <i>Falcaria vulgaris</i> Bernh.
"	13. <i>Pastinaca sylvestris</i> Mill.
"	14. <i>Pimpinella saxifraga</i> L.
"	15. <i>Torilis japonica</i> (Houtt.) DC.
7. <i>Asteraceae</i> Dumort. —"	16. <i>Achillea submilleforium</i> Klok. et Krytzka.
"	17. <i>Arctium tomentosum</i> Mill.
"	18. <i>Artemisia absinthium</i> L.
"	19. <i>A. campestris</i> L.
"	20. <i>A. vulgaris</i> L.
"	21. <i>Carduus acanthoides</i> L.
"	22. <i>Carlina biebersteinii</i> Bernh. ex Hornem.
"	23. <i>Centaurea jacea</i> L.
"	24. <i>C. rhenana</i> Boreau.
"	25. <i>C. scabiosa</i> L.
"	26. <i>Cichorium intybus</i> L.
"	27. <i>Cirsium vulgare</i> (Savi) Ten.
"	28. <i>Crepis biennis</i> L.
"	29. <i>Erigeron acris</i> L.
"	30. <i>Gnaphalium sylvaticum</i> L.

1	2
"	31. <i>Helichrysum arenarium</i> (L.) Moench
"	32. <i>Hieracium pilosella</i> L.
"	33. <i>Hypochoeris radicata</i> L.
"	34. <i>Inula britannica</i> L.
"	35. <i>Leontodon autumnalis</i> L.
"	36. <i>Mycelis muralis</i> (L.) Dumort
"	37. <i>Picris hieracioides</i> L.
"	38. <i>Senecio jacobaea</i> L.
"	39. <i>Sonchus oleraceus</i> L.
"	40. <i>Stenactis annua</i> Nees
"	41. <i>Taraxacum officinale</i> Webb. Ex Wigg.
"	42. <i>Tragopogon major</i> Jacq.
"	43. <i>Tussilago farfara</i> L.
8. <i>Betulaceae</i> S.F.Gray	44. <i>Betula pendula</i> Roth.
9. <i>Boraginaceae</i> Juss.	45. <i>Anchusa officinalis</i> L.
"	46. <i>Cerinthe minor</i> L.
"	47. <i>Cynoglossum officinale</i> L.
"	48. <i>Echium vulgare</i> L.
10. <i>Brassicaceae</i> Burnett	49. <i>Berteroa incana</i> (L.) DC
"	50. <i>Erucastrum gallicum</i> (Willd.) O.E.Schultz
11. <i>Campanulaceae</i> Juss.	51. <i>Campanula persicifolia</i> L.
"	52. <i>C. rapunculus</i> L.
"	53. <i>Jasione montana</i> L.
12. <i>Cannabaceae</i> Endl.	54. <i>Humulus lupulus</i> L.
13. <i>Caprifoliaceae</i> Juss.	55. <i>Sambucus nigra</i> L.
"	56. <i>Symphoricarpus rivularis</i> Suksdorf
14. <i>Caryophyllaceae</i> Juss.	57. <i>Dianthus deltoides</i> L.
"	58. <i>Herniaria glabra</i> L.
"	59. <i>Melandrium album</i> (Mill.) Garcke
"	60. <i>Moehringia trinervia</i> L.
"	61. <i>Silene vulgaris</i> (Moench) Garcke
15. <i>Celastraceae</i> R.Br.	62. <i>Euonymus europaea</i> L.
"	63. <i>E. verrucosa</i> Scop.
16. <i>Convolvulaceae</i> Juss.	64. <i>Convolvulus arvensis</i> L.
17. <i>Cornaceae</i> Dumort.	65. <i>Swida sanguinea</i> (L.) Opiz
18. <i>Corylaceae</i> Mirb.	66. <i>Corylus avellana</i> L.
19. <i>Crassulaceae</i> DC.	67. <i>Sedum acre</i> L.
"	68. <i>S. maximum</i> (L.) Suter.
20. <i>Dipsacaceae</i> Lindl.	69. <i>Knautia arvensis</i> (L.) Coult
"	70. <i>Scabiosa ochroleuca</i> L.
21. <i>Ericaceae</i> Juss.	71. <i>Calluna vulgaris</i> (L.) Hull.
22. <i>Euphorbiaceae</i> Juss.	72. <i>Euphorbia cyparissias</i> L.
"	73. <i>E. virgultosa</i> Klok.
23. <i>Fabaceae</i> Lindl.	74. <i>Anthyllis macrocephala</i> Wend.
"	75. <i>Astragalus glycyphyllos</i> L.
"	76. <i>Caragana arborescens</i> Lam.
"	77. <i>Chamaecytisus ruthenicus</i> (Fisch. ex Woloszcz.) Klaskova
"	78. <i>Coronilla varia</i> L.
"	79. <i>Genista tinctoria</i> L.
"	80. <i>Lathyrus platensis</i> L.
"	81. <i>L. tuberosus</i> L.
"	82. <i>Lotus arvensis</i> Pers.
"	83. <i>Medicago falcata</i> L.
"	84. <i>Melilotus albus</i> Medik.
"	85. <i>M. officinalis</i> (L.) Pall.
"	86. <i>Ononis arvensis</i> L.
"	87. <i>Robinia pseudoacacia</i> L.
"	88. <i>Sarothamnus scoparius</i> (L.) Koch
"	89. <i>Trifolium arvense</i> L.
"	90. <i>T. aureum</i> Poll.

1	2
--	91. <i>T. medium</i> L.
--	92. <i>T. platense</i> L.
--	93. <i>T. repens</i> L.
--	94. <i>Vicia cracca</i> L.
--	95. <i>V. sylvatica</i> L.
--	96. <i>V. tetrasperma</i> (L.) Schreb.
24. <i>Fagaceae</i> Dumort.	97. <i>Quercus robur</i> L.
25. <i>Gentianaceae</i> Juss.	98. <i>Centaurium erythraea</i> Rafn.
26. <i>Geraniaceae</i> Juss.	99. <i>Geranium pratense</i> L.
27. <i>Hypericaceae</i> Juss.	100. <i>Hypericum perforatum</i> L.
28. <i>Juglandaceae</i> A. Richard ex Kunth.	101. <i>Juglans regia</i> L.
29. <i>Lamiaceae</i> Lindl.	102. <i>Acinos arvensis</i> (Lam.) Dandy
--	103. <i>Galeobdolon luteum</i> Huds.
--	104. <i>Galeopsis ladanum</i> L.
--	105. <i>Glechoma hederacea</i> L.
--	106. <i>Leonurus quinquelobatus</i> Gilib
--	107. <i>Lycopus europaeus</i> L.
--	108. <i>Mentha arvensis</i> L.
--	109. <i>Origanum vulgare</i> L.
--	110. <i>Prunella vulgaris</i> L.
--	111. <i>Salvia pratensis</i> L.
--	112. <i>S. verticillata</i> L.
--	113. <i>Teucrium chamaedrys</i> L.
--	114. <i>Thymus pulegioides</i> L. (<i>Th. ucrainicus</i> (Klok. et Shost.) Klok.
--	115. <i>T. serpyllum</i> L.
30. <i>Linaceae</i> S.F.Gray	116. <i>Linum catharticum</i> L.
31. <i>Loranthaceae</i> Juss.	117. <i>Viscum album</i> L.
32. <i>Malvaceae</i> Juss.	118. <i>Lavatera thuringiaca</i> L.
33. <i>Oleaceae</i> Hoffngg. et Link	119. <i>Fraxinus excelsior</i> L.
34. <i>Oleaceae</i> Hoffngg. et Link	120. <i>F. lanceolata</i> Borkh.
--	121. <i>Ligustrum vulgare</i> L.
--	122. <i>Syringa vulgaris</i> L.
35. <i>Onagraceae</i> Juss.	123. <i>Oenothera biennis</i> L.
--	124. <i>O. rubricaulis</i> Klebahn
36. <i>Orobanchaceae</i> Vent.	125. <i>Orobanche alba</i> Steph.
37. <i>Oxalidaceae</i> R.Br.	126. <i>Xanthoxalis dillenii</i> (Jacq.) Holub
38. <i>Papaveraceae</i> Juss.	127. <i>Chelidonium majus</i> L.
39. <i>Plantaginaceae</i> Juss.	128. <i>Plantago lanceolata</i> L.
--	129. <i>P. major</i> L.
--	130. <i>P. media</i> L.
40. <i>Polygalaceae</i> R.Br.	131. <i>Polygala comosa</i> Schkuhr
41. <i>Polygonaceae</i> Juss.	132. <i>Rumex acetosa</i> L.
--	133. <i>R. acetosella</i> L.
--	134. <i>R. confertus</i> Willd.
41. <i>Primulaceae</i> Vent.	135. <i>Anagallis arvensis</i> L.
42. <i>Ranunculaceae</i> Juss.	136. <i>Ranunculus acris</i> L.
--	137. <i>R. bulbosus</i> L.
--	138. <i>Thalictrum minus</i> L.
43. <i>Resedaceae</i> S.F.Gray	139. <i>Reseda lutea</i> L.
44. <i>Rhamnaceae</i> Juss.	140. <i>Rhamnus cathartica</i> L.
45. <i>Rosaceae</i> Juss.	141. <i>Agrimonia eupatoria</i> L.
--	142. <i>Cerasus mahaleb</i> (L.) Mill.
--	143. <i>C. vulgaris</i> Mill.
--	144. <i>Crataegus monogyna</i> Jacq.
--	145. <i>Filipendula vulgaris</i> Moench
--	146. <i>Fragaria vesca</i> L.
--	147. <i>Fr. viridis</i> Duch.

1	2
"	148. <i>Geum rivale</i> L.
"	149. <i>G. urbanum</i> L.
"	150. <i>Malus domestica</i> Borkh.
"	151. <i>M. sylvestris</i> Mill.
"	152. <i>Potentilla anserina</i> L.
"	153. <i>P. argentea</i> L.
"	154. <i>P. erecta</i> (L.) Raeusch.
"	155. <i>P. reptans</i> L.
"	156. <i>Poterium sanquisorba</i> L.
"	157. <i>Prunus divaricata</i> Ledeb.
"	158. <i>P. spinosa</i> L.
"	159. <i>Pyrus communis</i> L.
"	160. <i>Rosa canina</i> L.
"	161. <i>Rubus caesius</i> L.
"	162. <i>R. idaeus</i> L.
"	163. <i>Sanquisorba officinalis</i> L.
46. Rubiaceae Juss.	164. <i>Galium aparine</i> L.
"	165. <i>G. boreale</i> L.
"	166. <i>G. mollugo</i> L.
"	167. <i>G. verum</i> L.
47. Salicaceae Mirb.	168. <i>Salix caprea</i> L.
"	169. <i>S. fragilis</i> L.
48. Scrophulariaceae Juss.	170. <i>Euphrasia stricta</i> D. Wolff ex J.F. Lehm.
"	171. <i>Linaria vulgaris</i> Mill.
"	172. <i>Odontites vulgaris</i> Moench
49. Salicaceae Mirb.	173. <i>Populus tremula</i> L.
50. Scrophulariaceae Juss.	174. <i>Rhinanthus minor</i> L.
"	175. <i>Verbascum phlomoides</i> L.
"	176. <i>V. phoeniceum</i> L.
"	177. <i>V. thapsus</i> L.
"	178. <i>Veronica officinalis</i> L.
"	179. <i>V. spicata</i> L.
51. Urticaceae Juss.	180. <i>Urtica dioica</i> L.
52. Violaceae Batsch	181. <i>Viola canina</i> L.
Magnoliophyta, Liliopsida	
53. Cyperaceae Juss.	182. <i>Carex brizoides</i> L.
"	183. <i>C. flacca</i> Schreb.
"	184. <i>C. hirta</i> L.
54. Juncaceae Juss.	185. <i>Juncus bufonius</i> L.
"	186. <i>Luzula campestris</i> (L.) DC.
55. Poaceae Barnhart	187. <i>Agrostis capillaris</i> L.
"	188. <i>Agrostis gigantea</i> Roth.
"	189. <i>Anthoxanthum odoratum</i> L.
"	190. <i>Briza media</i> L.
"	191. <i>Bromopsis inermis</i> (Leyss.) Holub
"	192. <i>Bromus mollis</i> L.
"	193. <i>Calamagrostis epigeios</i> (L.) Roth.
"	194. <i>Corynephorus canescens</i> (L.) Beauv
"	195. <i>Cynosurus cristatus</i> L.
"	196. <i>Dactylis glomerata</i> L.
"	197. <i>Deschampsia caespitosa</i> (L.) Beauv
"	198. <i>Elytrigia repens</i> (L.) Nevski
"	199. <i>Festuca pratensis</i> Huds.
"	200. <i>F. rubra</i> L.
"	201. <i>Lolium perenne</i> L.
"	202. <i>Phleum pratense</i> L.
"	203. <i>Poa compressa</i> L.

1	2
—"	204. <i>P. pratensis</i> L.
—"	205. <i>Sieglingia decumbens</i> (L.) Bernh.

Висновки

В результаті польових обстежень північних околиць м. Володимир-Волинський, розташованого на межі двох природних зон, виявлено 205 видів судинних рослин із представниками степової рослинності, прикладом яких є *Carlina biebersteinii*, *Eryngium planum*, *Falcaria vulgaris* тощо.

Література

1. Геоботаничне районування Української РСР / Відп. ред. А.І. Барбарич. – К.: Наук. думка, 1977.– 304 с.
2. Заверуха Б.В. Сосудистые растения // Природа Украинской ССР. Растительный мир / Б.В. Заверуха // Отв. ред. Ю.Р. Шеляг-Сосонко. – К.: Наук. думка, 1985.– С. 20-46.
3. Определитель высших растений Украины / Отв. ред. Ю.Н. Прокудин.– К.: Наук. думка, 1987. – 547 с.

Стаття поступила до редакції 05.10.2012р.; прийнята до друку 17.10.2012 р.

УДК 581.5

РІЗНОСТАТЕВІ ВИДИ РОСЛИН, ЇХ ПОПУЛЯЦІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ, ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА САМОВІДНОВЛЕННЯ В УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТАХ

Р.І. Дмитрах

Інститут екології Карпат НАН України, e-mail: ecotusika@gmail.com

Наведено результати досліджень, які стосуються структурно-функціональної організації популяцій різностатевих видів та специфіки їх самовідновлення в умовах впливу різних факторів, як природного, так і антропогенного характеру. Установлено, що умови навколишнього середовища є визначальними в статевому співвідношенні між особинами, їх репродуктивній здатності та самовідновленні.

Ключові слова: різностатеві види, диференціація за статтю, функціональні особливості, вплив умов

Dmytrakh R.I. Heterosexual plant species, their organization, functional characteristics and recruitment in the Ukrainian Carpathians. *The results of research which concerning the structure-functional organization of heterosexual populations of species and specific of their self-healing under the influence of different natural and anthropogenic factors It was established that different environmental factors effect the sex ratio of individuals, their reproductive ability and recruitment.*

Key words: heterosexual species, sexual differentiation, functional characteristics, influence of conditions

Вступ

Вивчення структурно-функціональної організації природних популяцій рослин зумовлено необхідністю оцінки комплексу ознак і властивостей, якими забезпечується їх відновлення, самопідтримання й виживання. На особливу увагу заслуговують популяції різностатевих видів, які за специфікою будови генеративної сфери вносять свої особливості в структурно-функціональну їх організацію. Основними компонентами популяцій різностатевих видів є сукупності генетично неоднорідних особин, які по різному проявляють свої статево-функціональні властивості та реалізують відповідні механізми самовідновлення у відповідь на дію різних чинників середовища. Основною умовою існування популяцій є підтримання необхідного рівня їх генетичної гетерогенності та структурної цілісності [1; 7; 9]. Тому, структурно-функціональні особливості популяцій різностатевих видів визначається тими умовами середовища, з якими взаємодіє як популяція, так і кожна особина, яка входить до її складу. Відповідно, зміни статевого складу популяцій – один із суттєвих механізмів їх адаптації та виживання в різних умовах існування.

Результати та обговорення

На основі проведено аналізу статевої диференціації трав'яних видів та їх кількісного розподілу у флорі Українських Карпат встановлено, що близько 20% видів є одно- і дводомними [4]. Найчастіше диференціація